

ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR

5816 SAYILI KANUN ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bayram YÜKSEKKAYA¹

¹ Avukat Adana Barosu.

Bir devre mührünü basmış, çağ açıp, çağ kapatmış ***Devlet-i Aliye***'nin, 93 Harbi'nden sonra "***Hasta Adam***" olduğunu, dost düşman anlamıştı. Birçok ıslahatlar, düzenlemeler hatta ***anayasal sistem*** oluşturma çabaları, hiçbir sonuç vermiyordu.

Sultan Abdülaziz'in ileri görüşlü girişimleri, ***Sultan II. Abdülhamit***'in dâhiyane yönetimine rağmen, bir şeyler hep eksik kalıyordu. İçeride ve dışarıda birçok ***ihanet çemberi*** içerisinde kalan ***Osmanlı***, bu kumpastan çıkışı beceriksiz ve dışa bağımlı sadrazamlar ve paşaların yüzünden bir türlü sağlayamıyor, kendini güncelleyemiyordu.

Neticede, birkaç maceraperest'in ***vatana ihaneti*** ile ***Birinci Dünya Harbine*** giren ***Osmanlı***, yenilmiş bir şekilde bu savaştan çıktı. Payitahta, ***Sevr*** hatta ***Mondros Anlaşması*** dayatılırken halk, yaşanan bu yıkımdan büyük huzursuzluk duyuyor ve bir çıkış yolu arıyordu. ***Sevr Müstemlekesi*** hiç doğmadı ama ona rağmen büyük yankı buldu. ***Mondros Mütarekesi*** imzalandı fakat bu bir teslim demektir. Bunun üzerine ***Yunan Harbi*** baş göstermeye başlamıştı. ***İttihat ve Terakki***'nin başlattığı macera, yüzbinlerce insanımızın ölümüne ve vatanın kaybına neden olmuştur.

Bu sırada ***watansever*** ve asla başkalarının boyunduruğu altında yaşamak istemeyen, halk ile birlikte hareket etmesini bilen, "***Ya İstiklal, Ya Ölüm***" diyebilen bize göre "şerefli bir topluluk" kimine göre ise bir "güruh" peyda oldu. Bu insanlar, haklarında payitaht tarafından "***idam***" kararı verilmesine rağmen, vatanın ve milletin kurtuluşu için, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayıp, bir yandan ***Yunan Harbi***'ni kazanmak, bir yandan Osmanlı Bakiyesi üzerinde oluşan çift başlı yönetimde esir edilmiş "***Osmanlı Yönetimi***"ne karşı dik durmak diğer yandan da ***Mondros Mütarekesi*** hükümlerinin uygulanmasını durdurmak gibi zor bir görevi üstlenmişler idi.

İşte bu şerefli topluluğun başında belki de bu topluluğun "harcı" diyebileceğimiz ***Mustafa Kemal Paşa*** bulunuyordu. Direnişin en ön safında bulunan, esasında bu direnişi komuta eden bir konuma sahip olan ***Mustafa Kemal Paşa***, kendisi ile birlikte hareket eden tüm ekibin de "moral gücü"nü yüksek tutmak gibi bir görevi de üstlenmiş idi.

Milli Mücadele'nin, topyekûn kazanılmasını müteakip kurulan ***Türkiye Cumhuriyeti Devleti***, yeni bir yapılanma oluşturmuyordu. Geçen zaman içerisinde, yapılan devrimleri beğenmeyenler ve hatta yeni devlet kurulmasını ***Osmanlı***

Devleti'ne ihanet sayanlar tarafından, ***Türkiye Cumhuriyeti Devleti*** hedef alınmaya başlandı. Doğrudan doğruya devlete başkaldıranlar olduğu gibi, devlete başkaldırmaya gücü yetmeyen ya da bunu yapmayı başaramayanlar, ***Mustafa Kemal Paşa***'ya saldırmaya başladılar.

Gerçekten de, bugün dahi, ***Türkiye Cumhuriyet Devleti***'ne karşı başkaldırma girişiminde bulunmayı gözü kesmeyenler, ***Mustafa Kemal Paşa*** üzerinden, devletin meşruiyetini tartışmaya açarak, devlete karşı bir başkaldırı içerisindedirler. Bu başkaldırımı, ***Mustafa Kemal Paşa***'nın "kişiliği", "siyasi görüşü", "özel hayatı", "felsefi düşünceleri", "dünyaya bakış açısı" gibi özelliklerine karşı itham ve iddialarda bulunarak ve buna "ilmi" bir yön vererek gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

Her ne kadar itham edilen ***Mustafa Kemal Paşa*** olsa da, esas itham edilenin "***Milli Mücadele Üyeleri***" ve "***Türkiye Cumhuriyeti Devleti***"nin varlığı olduğunu gözden kaçırmamak gerekir.

Tabi ki ***Mustafa Kemal Paşa***'nın da eleştirilmesi gayet doğaldır. ***Mustafa Kemal Paşa***'nın eleştiriden uzak veya bir "Mesih" ilan edilmesi, akla ve mantığa aykırılık oluşturmaktadır. Örneğin, ***Mustafa Kemal Paşa***'nın gerçekleştirdiği bir askeri taarruzun yanlışlığını veya bu taarruzda yaşanan eksiklikleri dile getirmek, ***Mustafa Kemal Paşa***'yı itham etmek demek değildir. Ancak, "*bir taarruz yapmayı bilmeyen adamın kurduğu devletten ne hayır gelir*" demek, ***Mustafa Kemal Paşa***'nın şahsında, ***Türkiye Cumhuriyeti Devleti***'ne bir saldırı anlamına gelmektedir.

İşte tüm bu saiklerin göz önüne alınması dâhilinde, inceleme konusu yaptığımız "***Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun***" yürürlüğe konulmuştur.

Atatürk hakkında böyle bir kanunun mevcut oluşu, iki yönlü bir tepki yaratmıştır. Bir yandan, bu kanunun "***Anayasaya Aykırı***" olduğu ileri sürülmüştür. Biz bu konunun ayrıntısına girmeyip, kanunun "Anayasa Komisyon Raporu"na atıfta bulunmakla yetineceğiz². Diğer yandan da kişiye özel kanun çıkarılmasının, ***demokrasi*** ve ***hukuk*** ile izahının yapılamayacağı ileri sürülmektedir. Biz bu eleştirilere de ayrıntısı ile beyanda bulunmanın yerinin burası olmadığını söylemekle birlikte, esas konunun "***Mustafa Kemal Atatürk***"ün şahsının değil, "***Atatürk***"ün şahsında ***Türkiye Cumhuriyeti Devleti***'ne karşı gerçekleştirilecek saldırıları önlemek amacıyla bu kanunun mevcut olduğunu söylemeyi uygun görüyoruz.

² 5816 Sayılı Kanunun Anayasa Komisyonu Raporuna Ulaşmak İçin:
<https://yuksekkayalawoffice.com/dokumanlar/5816.sayili.kanun.rapor.pdf>

Pozitif Hukuk anlayışı ile biz bu kanunun çıkarılış amacı, anayasaya uygunluğu gibi konuları bir kenara bırakarak, şu an yürürlükte olan bir kanunun tahlilini yapma yükümlülüğündeyiz. Bu çalışmanın yapılmasının nedeni, şu an yürürlükte bulunan bir kanun hakkında bilgilendirmede bulunmak ve bu konuda Yüksek Mahkemelerin görüşlerini aktarmaktan ibarettir. Zira Atatürk'ün savunulmaya ihtiyacı olmadığı gibi, hakkında yapılan yergilere karşı da birçok cevap verilmiştir. Karar, her bir kişinin kendi görüşünden ibarettir.

İnceleme konusu yaptığımız kanun 5 maddeden ibaret olup, 4 ve 5. maddeleri yürürlüğe ve yürütmeye ilişkindir. Bu nedenle, ilk üç madde suçu düzenlemektedir. Konumuz açısından ilk üç madde önem arz ettiğinden, ilk üç maddeyi ayrı ayrı incelemeyi uygun görmekteyiz.

1. MADDE

Madde 1 - Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

Yukarıki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.

Madde metni gayet açıktır. Maddenin birinci fıkrası; Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret ve sövmeyi, ikinci fıkrası; Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veya Atatürk'ün kabrini, tahrip etmeyi, kırmayı bozmayı veya kirletmeyi suç saymıştır. Üçüncü fıkra, bu suçları işlemeyi teşvik edenlerin de asıl fail gibi cezalandırılmalarını öngörmektedir.

Hakaret ve sövme fiillerinin neler olduğu, bilinmektedir. Ancak birinci fıkroda yazılı suçun oluşabilmesi için, "aleniyet" unsurunun gerçekleşmesi gerekmektedir.

Aleniyet kavramı, gizliliğin karşıtı olarak kullanılır. Bununla birlikte "aleniyet"in, "açık, açıklık, herkes içinde yapılan" anlamlarını taşımaktadır.

Aleniyet kavramının yanında, irdelenmesi ve incelenmesi gereken diğer bir kavram da "ihtilat" unsurudur. İhtilat, kelime manası itibariyle, "iletişime geçme, karşılaşma görüşme" anlamına gelir.

Peki, Atatürk aleyhine işlenen bir hakaret suçunda, ihtilat şart mıdır? Yani fail illa da birileriyle "ihtilat etme"li midir?

Yüksek Yargıtay eski bir kararında bu konuda şu görüşü ortaya koymuştur:

"5816 Sayılı Kanunun 1 inci maddesinde Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse hakkında ceza tayin ve tertip edilmiştir, işbu hakaret ve sövme suçunun tekevvün ve tahakkuku için madde metninde açıkça yazılı olduğu üzere hakaret veya sövmenin alenen vukuu kâfi olup ayrıca ihtilat unsurunun aranacağı istidlal ve istihraca medar kanuni bir kayıt ve sarahat yoktur. Esasen cezalı kanunlarda kanunun açık hükmü haricinde yorum yoluyla bir suç unsuru ihdas ve ilavesine hukuken cevaz ve imkân bulunmamaktadır."³

³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1959/6 E., 10950/11 K., 13.06.1960 T.

Bu fıkıradı yazılı suçun oluşabilmesi için, hakaret ve sövme fiilleri gerçekleştirilmesi ana şart olarak bulunmaktadır. Failin “kastettiği” değil, bizzat “arzettiği” sözün, hakaret ve sövme olarak ortaya konulması gerekir.

Nitekim “Atatürk İlah Değildir” diyen bir kişi hakkında yapılan yargılama neticesinde, bu sözün 1. Maddede yazılı suçu oluşturduğundan bahisle verilen karar, Yargıtay'ca incelenerek şu şekilde bir karar tesisi sağlanmıştır:

“ Sanığın, Milli Eğitim Bakanı'nı protesto etmek amacıyla üzerinde “Atatürk İlah değildir” yazılı pankartı açıp aynı şekilde bağırdığı olayda konuşma yapan Bakana yönelik eylemi sırasında Atatürk'ten bahsettiği ve ancak konuşma sırasında Atatürk'ü küçük düşürücü bir söz sarf etmediği ve davranışta bulunulmadığı gözetilmeden Atatürk'e hakaret suçundan beraati yerine yazılı gerekçelerle mahkûmiyetine karar verilmesi, ... BOZMAYI gerektirmiştir.”⁴

Kanaatimizce Yargıtay'ın görüşü doğrudur. Atatürk'ün ilah olmadığını ortaya koymak, Atatürk'e yönelik bir hakaret veya sövme fiilini gerçekleştirmek başlığı altında değerlendirilemeyecektir. Belki bazı görüş sahipleri, bu beyanın altında başka saikler arayabilirler ancak, hukuki anlamda değerlendirme, ancak ve ancak gerçekleştirilen fiiller ile sınırlıdır. Hukuk, fiilleri değerlendirir ve fiillerle dış dünyaya yansıyan niyetler hakkında tahliller yapar.

Ancak, bu demek değildir ki, bir kısım hakaret oluşturmayan kelimeler kullanarak açıkça hakaret oluşturun fiilleri sergilemek, suça vücut vermeyecektir.

Yüksek Askeri Yargıtay Daireler Kurulu önüne gelen bir olayda verilen karar dikkat çekici ve takdire şayandır:

“Tanık beyanlarına ve sanığın tevilli ikrarlarına göre, maddi olayın sübutunda kuşku olmadığı ve sanığın en az bir kere bazı tanık ifadelerine göre de iki kere Atatürk'ün büstünü kastederek “kelle” sözcüğünü kullandığı anlaşılmaktadır.

Konuşmalara muhatap olan tanık Astsb. Y. A.'ın, sanığın gülümseyerek ve alaycı bir tavırla anılan sözleri sarf ettiğini, tanık Tđm. N. S.'nin, sanığın müstehzi tavrını görmediğini, tanık Ütđm. H. T.'in ise, Askeri Savcı tarafından saptanan ifadesinde sözü söylerken sanığın alaycı bir tavrı olduğunu, huzurda saptanan ifadesinde de müstehzi mi ciddi mi olduğunu hatırlamadığını beyan ettikleri, ayrıca (Dz.72) de bulunan iki adet Atatürk fotoğrafının, sanığın savunmalarında belirttiği gibi gazeteden koparılmış, çirkin bir görüntü arz eden resimler niteliğinde olmadıkları görülmüştür. Tanık beyanları arasında esasta bir farklılık bulunmadığı ve sanığın, Türk Ulusu için yüce bir moral değer olan Atatürk hakkında hiç gereği yokken “kelle” sözcüğünü kullandığı anlaşılmıştır.

⁴ Yargıtay 11 Ceza Dairesi, 2002/5333 E., 2002/5789 K., 13.06.2002 T.

Askeri Mahkemece, mevcut deliller etraflı şekilde tartışılıp değerlendirilmiş ve unsurları da irdelenmek suretiyle suçun sübuta erdiği kabul edilmiştir. Dz.K.K.nda Kurmay Binbaşı rütbesinde bir subay olan sanığın, sosyal ve kültürel durumu, sözün kullanıldığı ortam, olayın oluşumu bir bütünlük içerisinde ele alınıp değerlendirildiğinde; Askeri Mahkemenin "kelle" sözcüğünün toplumumuzda genel olarak aşağılama amacıyla kullanıldığı ve sanığın da olayda bu sözü tahkir kastıyla kullandığı gerekçesi ile atılı suçun sübuta erdiğine ilişkin kabulünde ve hükmü sübut yönünden yerinde bulan Daire kararında bir isabetsizlik bulunmadığı sonucuna varılmış, aksi düşünceye dayalı itirazın reddine oyçokluğu ile(12/3) karar verilmiştir.”⁵

İkinci fıkrada düzenlenen suç açısından ise, ayrıca bir değerlendirme yapmaya gerek yoktur. Zira suç oluşturan fiiller açık bir şekilde kaleme alınmıştır.

İkinci fıkrada dikkat edilmesi gereken husus, bu fıkrada düzenlenen suçun, benzer diğer suç tipleri ile karıştırılmamasıdır.

Yüksek [Yargıtay](#)'ın önüne gelen bir olayda bu hataya düşülmüş ancak Yüksek [Yargıtay](#) vermiş olduğu karar ile bu hususa açıklık getirmiştir:

“Mala zarar verme suçu başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz malın kısmen veya tamamen yıkılması, tahrip edilmesi, yok edilmesi, bozulması kullanılamaz hâle getirilmesi veya kirletilmesiyle oluşur. Bu bakımdan, söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Yıkma, yalnızca taşınmazlar için söz konusudur. Taşınmazın önceki kullanım biçimine uygun olarak bir daha kullanılamaz duruma getirilmesini ifade eder. Yok etme, suça konu şeyin maddi varlığını ortadan kaldırmaktır. Bozma, suça konu şeyin, amacına uygun olarak kullanılması olanağını ortadan kaldırmaktır. Kirletme, başkasının binasının duvarına yazı yazmak, resim yapmak, afiş ve ilân yapıştırmak şeklinde gerçekleştirilmektedir.

*Somut olayda; Sanığın olay gecesini götürüldüğü polis karakolunda bulunan [Atatürk büstüne](#) tekme atarak çökmesine neden olmak şeklindeki eyleminin 5816 sayılı yasanın 1/2 maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, ... **BOZMAYI** gerektirmiştir.”⁶*

⁵ Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, 1999/46 E., 1999/47 K., 04.03.1999 T.

⁶ Yargıtay 15 Ceza Dairesi, 2012/10195 E., 2012/45018 K., 06.12.2012 K.

2. MADDE

Madde 2 - Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.

İkinci madde, birinci maddenin ağırlaştırıcı nedenlerini ortaya koyan düzenlemeler içermektedir.

Birinci fıkrada, birinci maddede işlenen suçların iki veya daha fazla kişi tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık yerlerde veya basın-yayın-yayım yoluyla işlenmesi durumunda verilen cezanın yarı oranında arttırılacağını düzenlemektedir.

İkinci fıkra ise, birinci maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen suçların zor kullanılarak işlenmesini veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunması halinde verilecek cezanın bir misli arttırılacağını düzenlemektedir.

Bu fıkrada bir suç oluşturulmamış, birinci fıkrada düzenlenen suçun ağırlaştırılmış hali düzenlenmiştir.

Öncelikle “umumi” ve “umuma açık mahaller” kavramları tahlil edilmelidir. “Umumi” kelimesi “genel” anlamındadır. Fıkranın devamında, “umumi mahaller” tabirinin ortaya konulduğu görülmektedir. “Umuma açık mahaller” de aynı kavramlar ilintilidir. Burada kastedilen, herkesin rahatça girip çıkabildiği, giriş ve çıkışta bir sınırın bulunmadığı yerler anlamındadır. Cami, açık meydanlar, kamu binaları, adliyeler gibi yerler, umuma açık yerlerdir.

Bu konuda [Yargıtay](#), önüne gelen bir olayda, etrafı duvarlarla çevrili okul bahçesini, “umumi” ve “umuma açık yerler” kavramının dışında kaldığını dile getirmiştir.⁷

⁷ Yargıtay 11 Ceza Dairesi, 1997/5421 E., 1997/6008 K., 13.11.1997 T.

3. MADDE

Madde 3 - Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet savcılıklarınca re'sen takibat yapılır.

Bu madde, bu kanuna göre işlenecek suçlarda, hiçbir şikâyete gerek kalmaksızın, haber alındığı an, savcılık makamının harekete geçmesini düzenlemektedir.

Peki, bu ne anlama gelmektedir? Bu kanun çerçevesinde işlenen bir suç şüphesi olduğunda, hangi yolla olursa olsun, ister şikâyet, ister tesadüfen bilgi alınır, derhal soruşturma açılmalıdır.

Tam bu noktada belirtilmesi gereken bir düzenleme de TCK md. 278 düzenlemesidir. TCK madde 278, suç işlendiğini bilen, haber alan yahut da suç işlendiğine şahit olan kişinin, suç işlendiğini bildirmemesini, suç addetmiştir.

Dolayısıyla, ***Atatürk*** aleyhine işlenen bir suç haber alındığında ihbar edilmesi zorunlu olup, ihbar edilmez ve ihbar edilmeme hususu tespit edilir ise ayrıca suç oluşturduğunu belirtmek isteriz.

SONUÇ

Mustafa Kemal ATATÜRK, kim ne derse desin, **Türkiye Cumhuriyeti Devleti** ve halkıyla özdeşleşmiş bir şahsiyettir. Buradan hareketle, **Mustafa Kemal ATATÜRK** aleyhine işlenen suçların, dolaylı olarak devlete ve millete karşı işlenmiş bir suç olarak algılanması ve değerlendirilmesi, gayet doğaldır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, failin kastının tam olarak belirlenebilmesidir. Bu belirlemenin de nesnel bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Eleştiri ile hakaretin birbirinden doğru bir şekilde ayırt edilmesi gerekmektedir birlikte, eleştiri adı altında hakarete de izin verici bir yoruma gidilmemelidir.

YÜKSEKKAYA LAW OFFICE